

**Międzynarodowe i europejskie
prawo karne –
osiągnięcia, kierunki rozwoju, wyzwania**

**Międzynarodowe i europejskie
prawo karne –
osiągnięcia, kierunki rozwoju, wyzwania**

Redakcja

JOANNA NOWAKOWSKA-MAŁUSECKA

ILONA TOPA

Uniwersytet Śląski
Katowice 2015

Recenzent
BARBARA MIELNIK

Wydane na prawie maszynopisu gwarantowanego

Spis treści

Przedmowa (Joanna Nowakowska-Małusecka, Ilona Topa)	7
---	---

I. Międzynarodowe prawo karne

MICHAŁ WOJCIECH PŁACHTA: <i>Aut dedere aut judicare</i> w międzynarodowym prawie karnym	13
---	----

KAROL KARSKI: Zasada <i>lex retro non agit</i> a międzynarodowe prawo karne: kilka refleksji na tle genezy pojęcia	45
--	----

MAGDALENA MAJOS: Immunitet głowy państwa w międzynarodowym prawie karnym – wybrane zagadnienia	62
--	----

CELINA NOWAK: Transnarodowe prawo karne jako odrębna dziedzina prawa międzynarodowego?	82
--	----

JUSTYNA JUREWICZ: Kwestie kryminalizacji zjawiska handlu ludźmi w prawie międzynarodowym	90
--	----

II. Międzynarodowe sądownictwo karne

KRZYSZTOF INDECKI: Zbieg zbrodni w statutach międzynarodowych trybunałów karnych <i>ad hoc</i>	105
--	-----

ILONA TOPA: Prokurator Międzynarodowego Trybunału Karnego w postępowaniu przygotowawczym – między niezależnością a kontrolą	116
---	-----

PATRYCJA GRZEBYK, KAROLINA WIERCZYŃSKA: Współpraca międzynarodowych trybunałów karnych z państwami w świetle ostatnich decyzji trybunałów	128
---	-----

KINGA STASIAK: Zasady dotyczące naprawienia szkody pokrzywdzonym w postępowaniu przed Międzynarodowym Trybunałem Karnym – uwagi dotyczące sprawy Thomasa Lubangi Dyilo 152

MARTA PIETRAS-EICHBERGER: Odpowiedzialność karna za zbrodnię agresji w kontekście zarzutu o upolitycznienie jurysdykcji Międzynarodowego Trybunału Karnego 175

III. Europejskie prawo karne a prawo krajowe

JAKUB HANC: O znaczeniu prawa unijnego dla stanowienia i wykładni wewnętrznego prawa karnego materialnego 193

MAGDALENA BREWCZYŃSKA: Oddziaływanie wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w płaszczyźnie *erga omnes* – perspektywy i zagrożenia dla krajowego wymiaru sprawiedliwości 212

Autorzy 229

Przedmowa

Aktualny stan oraz kierunki rozwoju w europejskim i międzynarodowym prawie karnym są przedmiotem rozważań Autorów, których opracowania składają się na niniejszą publikację. Należy zwrócić uwagę, że w ciągu ostatniego dziesięciolecia z dużą dynamiką rozwijają się na gruncie tych porządków prawnych nowe metody i sposoby zwalczania przestępczości. Jednocześnie, na forum społeczności międzynarodowej szczególne znaczenie ma idea walki z bezkarnością, zmierzająca do uniemożliwienia sprawcom poważnych przestępstw międzynarodowych uniknięcia odpowiedzialności. Nie można też zapominać, że w 2013 roku minęło 10 lat od rozpoczęcia faktycznej działalności przez Międzynarodowy Trybunał Karny w Hadze. Zatem przygotowanie tej publikacji jest doskonałą okazją, aby ocenić jego dotychczasową efektywność oraz zbadać, na ile spełnia on pokładane w nim nadzieje.

Oczywiście w publikacji poruszane są jedynie zagadnienia wybrane. W większości były one przedmiotem ożywionej dyskusji, jaka toczyła się między innymi podczas ogólnopolskiej konferencji naukowej, która odbyła się w październiku 2013 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego. Jednak znalazły się tu także teksty specjalnie przygotowane na potrzeby niniejszego zbioru. Autorzy reprezentują nie tylko różne ośrodki akademickie w kraju, ale także różne dyscypliny naukowe, gdyż obok specjalistów prawa międzynarodowego zajmujących się międzynarodowym prawem karnym swoje poglądy prezentują badacze prawa karnego, których spojrzenie na międzynarodowe czy europejskie prawo karne bywa zgoła odmienne. Bez wątplenia taka wymiana poglądów jest niezwykle pożyteczna, ważna i inspirująca dla nauki prawa w ogóle, pozwala spojrzeć na te same instytucje czy rozwiązania prawne z różnych punktów widzenia, z odmiennej perspektywy i naukowych doświadczeń.

Celem prezentowanej publikacji jest zbadanie najnowszych trendów, jakie w odniesieniu do wymiaru sprawiedliwości karnej występują w praktyce oraz w doktrynie prawa międzynarodowego i prawa europejskiego. Należy zastano-

wić się, na ile istniejące w tych porządkach prawnych środki i metody zwalczania przestępczości są skuteczne, a w których aspektach ich funkcjonowanie wymaga ulepszeń czy efektywniejszej realizacji. Konieczna jest także refleksja nad tym, w jakim stopniu przejmowanie coraz większej ilości funkcji i zadań w dziedzinie prawa karnego przez instytucje międzynarodowe prowadzić może do zagrożenia tej, tradycyjnie uważanej za przynależną państwu, dziedziny działania władz publicznych.

Zbiór opracowań został podzielony na trzy części – *Międzynarodowe prawo karne*, *Międzynarodowe sądownictwo karne* oraz *Europejskie prawo karne a prawo krajowe*, co odzwierciedla tematyka poszczególnych opracowań. W pierwszej części znalazły się teksty o bardziej ogólnym charakterze, poruszające kwestie dotyczące podstawowych zasad tak prawa karnego, jak i międzynarodowego prawa karnego (M.W. Płachta, „*Aut dedere aut judicare*” w międzynarodowym prawie karnym, K. Karski, *Zasada „lex retro non agit” a międzynarodowe prawo karne: kilka refleksji na tle genezy pojęcia*, M. Majos, *Immunitet głowy państwa w międzynarodowym prawie karnym – wybrane zagadnienia*). Zamykają ją rozważania odnoszące się do pojęcia transnarodowego prawa karnego, które z punktu widzenia prawnika-internacjonalisty i prawnika-karnisty przybiera zupełnie odmienny wymiar (C. Nowak, *Transnarodowe prawo karne jako odrębna dziedzina prawa międzynarodowego?*) oraz poświęcone jednemu z trudniejszych, w kontekście ścigania, problemów współczesnego prawa – handlowi ludźmi (J. Jurewicz, *Kwestie kryminalizacji zjawiska handlu ludźmi w prawie międzynarodowym*). Druga część, to zagadnienia o charakterze bardziej szczegółowym, bowiem opracowania skupiają się na praktyce międzynarodowych trybunałów karnych, a zwłaszcza MTK, co dla obecnego stanu badań wciąż stanowi niezwykle wyzwanie ze względu na swoistą dynamikę (lub jej brak) rozwoju. I tutaj, Czytelnik może sięgnąć do ciekawych opracowań na temat zbiegu zbrodni w statutach trybunałów (K. Indecki, *Zbieg zbrodni w statutach międzynarodowych trybunałów karnych ad hoc*), współpracy międzynarodowych trybunałów karnych z państwami (P. Grzebyk, K. Wierczyńska, *Współpraca międzynarodowych trybunałów karnych z państwami w świetle ostatnich decyzji trybunałów*), zasad dotyczących odszkodowań dla ofiar w postępowaniach przed MTK (K. Stasiak, *Zasady dotyczące naprawienia szkody pokrzywdzonym w postępowaniu przed Międzynarodowym Trybunałem Karnym – uwagi dotyczące sprawy Thomasa Lubangi Dyilo*), odpowiedzialności za zbrodnię agresji (M. Pietras-Eichberger, *Odpowiedzialność karna za zbrodnię agresji w kontekście zarzutu o upolitycznienie jurysdykcji Międzynarodowego Trybunału Karnego*) czy też pozycji i uprawnień Prokuratora MTK (I. Topa, *Prokurator Międzynarodowego Trybunału Karnego w postępowaniu przygotowawczym – między niezależnością a kontrolą*). W trzeciej części publikacji znalazły się dwa opracowania, z których jedno wskazuje na relacje pomiędzy prawem karnym Unii Europejskiej a prawem krajowym (J. Hanc, *O znaczeniu prawa unijnego dla sta-*

*nowienia i wykładni wewnętrznego prawa karnego materialnego), a drugie porusza podobne kwestie, tym razem jednak w kontekście orzeczniczej działalności Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (M. Brewczyńska, *Oddziaływanie wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w płaszczyźnie „erga omnes” – perspektywy i zagrożenia dla krajowego wymiaru sprawiedliwości*).*

Niniejsza publikacja w żadnej mierze nie zamyka dyskusji nad palącymi problemami współczesnego międzynarodowego i europejskiego prawa karnego. Można raczej powiedzieć, że dopiero ją w wielu aspektach rozpoczyna, z nadzieją na kontynuację. Liczymy, że przedstawione opracowania spotkają się z zainteresowaniem nie tylko badaczy wspomnianych dziedzin prawa, ale także studentów, a przede wszystkim praktyków, dla których nowe instytucje międzynarodowe i europejskie w sferze prawa karnego ciągle stanowią aktualne wyzwanie.

*Joanna Nowakowska-Małusecka
Ilona Topa*

Autorzy

Magdalena Brewczyńska – studentka, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Jagielloński

Patrycja Grzebyk – dr, Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych, Uniwersytet Warszawski

Jakub Hanc – mgr, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Śląski

Krzysztof Indeck – dr hab. prof. UŁ, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Łódzki

Justyna Jurewicz – dr hab., Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Łódzki

Karol Karski – dr hab., Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Warszawski

Magdalena Majos – mgr, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Śląski

Celina Nowak – dr, Akademia Leona Koźmińskiego/Instytut Nauk Prawnych PAN

Joanna Nowakowska-Małusecka – dr hab., Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Śląski

Marta Pietras-Eichberger – dr, Wyższa Szkoła Prawa i Administracji, Przemysł-Rzeszów

Michał Wojciech Płachta – prof. dr hab., Elbląska Uczelnia Humanistyczno-Ekonomiczna

Kinga Stasiak – dr, Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Ilona Topa – dr, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Śląski

Karolina Wierczyńska – dr, Instytut Nauk Prawnych PAN

Projekt okładki
Magdalena Starzyk

Redaktor techniczny
Małgorzata Pleśniar

Łamanie
Marek Zagniński

Copyright © 2015 by
Uniwersytet Śląski
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISBN 978-83-8012-410-3

Wydawca
Uniwersytet Śląski
ul. Bankowa 12, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
[e-mail:wydawus@us.edu.pl](mailto:wydawus@us.edu.pl)

Wydanie I. Ark. druk. 14,5. Ark. wyd. 19,0.
Papier offset kl. III, 90 g. Cena 24 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek,
Spółka Jawna, ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek